

נראדה אור

פרשת ויצא תשפ"ג
גליון קמט שנה ג

באור רבוה"ק מלעכוויטש קוידעניג

{ שניני אור }

עומדים אנו לקראת שמחת צדיקים – שמחת הבר מצוה לבן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. ידוע מאמר העולם כי **שמחת בר מצוה היא אידישע שמחה** – שמחה יהודית, שמחת ברית מילה בהולדת בן זכר יכול גם גוי להבין, שמחת נשואין יכול הוא גם להבין, אך בשמחת הכנס הבן לעול תורה ומצוות אין לו כל הבנה.

אמנם ודאי לא הרי שמחת היהודי בהולדת בן כשמחתו של הגוי, כפי שאכן חוגג היהודי את שמחתו דוקא בקיום מצות מילה, כך גם שמחת נשואין של יהודי רחוקה כרחוק מזרח ממערב משמחת הגוי, אך בכל זאת כלפי חוץ נראה לגוי שהוא מבין מה שמחה היא זו. אבל שמחת הבר מצוה שמחה טהורה היא בהצטרף יהודי נוסף לגיון עבדי המלך – שמחה שאין בה לגוי כל השגה.

נתונים אנו עדיין תחת רושם שמחת הכנסת ספר התורה לבית מדרשנו שנערכה בס"ד בשמחה עצומה, רגשי השמחה וההתעלות להם זכינו בעזר הקל ודאי חרטו בנפשנו אהבה וחיבור לתורה ומצוותיה לאורך ימים.

שמחת הכנסת ספר תורה אף היא אידישע שמחה שאין בה לגוי שיש ושיח, כפי שביאר אדמו"ר שליט"א בסעודת המצוה עת פנה לנדיב הנכבד הר"ר שלמה חיים ארבסט ואמר לו: הלא יודעים אתם כי אדם הלומד להיות רופא משקיע לכך שנים ארוכות של לימודי רפואה, האם ראיתם פעם סטודנט שסיים את לימודי הרפואה יוצא לרקוד עם ספרי הלימוד, מדוע הוא לא רוקד עם הספרים עבורם הקריב חמש עשרה שנים מחייו?!

אלא שמה שמעניין את הסטודנט הוא התואר – הכבוד והכסף שיקבל דרכו, כך שלרקוד עם חומר הלימוד הוא ממש לא רואה סיבה, אבל התורה הקדושה היא חיינו – כל מילה של לימוד כל קיום מצוה היא עבורנו חיי נצח – דבקות בחי החיים, כך שאין כל חידוש שיוצאים אנו לרקוד עם התורה ברחובה של עיר.

על הגאון הגדול ר' אהרן קוטלר מסופר שבהיותו נוכח פעם באסיפת רבנים בארה"ב, התבטא אחד הרבנים בדבריו כי התורה היא החמצן של החיים, נזקק ר' אהרן ואמר: התורה אינה החמצן של החיים, התורה היא החיים עצמם...

לכשתמצי לומר שמחת הכנסת ספר תורה ושמחת בר מצוה מקבילות זו לזו, בהכנסת ספר תורה שמחים אנו בסיום כתיבת התורה ובשמחת בר מצוה בכניסתו של בחור הבר מצוה לקיום התורה, הצד השווה שבהם שבמעט התבוננות ניתן לזכות בהם לשמחה יהודית טהורה בתורת חיים שניתנה לנו – א אידישע שמחה. ונשמח בדברי תלמוד תורתך ובמצוותיך – כי הם חיינו.

{ זכרות קודש }

קרבת אלקים דייקא מתוך הקטנות

לכך בעת שעבר בתחלה במקום שהתפללו אבותיו לא תיקן תפלה כמותם, כי בגודל שפלותו לא אחז אלא בתפלות שתקנו אבותיו ולא החזיק עצמו חשוב לתקן תפלה מעצמו.

אמנם בבואו לחרן עלה בדעתו שאף כי קטן ושפל הוא, דייקא מתוך שפלותו יש לו לתקן תפלה להידבק בהשם יתברך, ובוזה יכבוש דרך לזרעו אחריו להידבק בקונם אף בזמני הקטנות, כדי יהיב דעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא מיד 'ויפגע במקום' שתיקן תפלת ערבית, כדאיתא בגמרא (ברכות כו:), שהוא תפלה לעת החשכות והקטנות לדבק עצמו בהשם יתברך אף בזמנים אלו.

וישכב במקום ההוא – להמשיך האור בקביעות

זהו ביאור המשך דברי הגמרא כד צלי בעי למיהדר, אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה מיד 'בא השמש'. כי ענין השינה שכל עבודת האדם והרגשות אהבה ויראה שהשיג ביום עולים למעלה בעת שינתו בלילה, ומזה נתעורר למעלה אהבה ונמשך לו חיות ומוחין חדשים ליום המחר. וכיון שתיקן יעקב תפלת ערבית להמשיך הארה בזמן הקטנות, רצה הקב"ה שילון באותו מקום כדי להמשיך הארה זו בעוה"ז בקביעות לדורות אחריו. 'ויחלום והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה', שעל ידי תפלתו נתגלה לו בחלומו ענין זה, שבהיות האדם מוצב ארצה בשפלותו ראשו מגיע השמימה, להידבק בהשם יתברך מתוך שפלותו.

והנה רחל ולאח מורה על שני חלקי עבודה אלו, רחל מורה על הכנעה ושפלות ועבודה פנימית, ולאח על העבודה בפועל ובגילוי בהתלהבות ובחיות. ובלכת יעקב לחרן בקש לתקן בחינת רחל ולכך לא רצה בתחלה לתקן התפלה שהוא ענין העבודה בפועל ובהתלהבות, אמנם אח"כ קפצה ליה ארעא ותיקן התפלה. כי באמת אין שני העבודות סותרים זה לזה, ואף שמשפיל ומבטל עצמו להשם יתברך לא יגרע מחמת זה מעבודתו בפועל בחיות ובהתלהבות, ואזי תקן

המשך בעמוד הבא <<

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וגו', ויחלום והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וגו' (כח, י"ב).

בגמרא (חולין צא:) כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי, כדי יהיב דעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא מיד 'ויפגע במקום'.

יש לבאר מה טעם לא התפלל במקום שהתפללו אבותיו בעת שעבר שם בראשונה.

הביאור דאיתא בפנים יפות עה"פ (כח, י"ב) 'והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה', 'סלם מוצב ארצה' מורה על הכנעה ושפלות שמשפיל עצמו עדי ארץ, 'וראשו מגיע השמימה' מורה על הדבקות בהשם יתברך היושב בשמים, כי דייקא על ידי ששפל בעיני עצמו זוכה להידבק ביוצרו. והנלמד מדבריו הקדושים שהוא אף סימן לאדם לידע מצבו, שבאם מרגיש שפל בעצמו אות הוא שקרוב להשם יתברך, אבל אם מכיר חשיבותו וגודל ערכו ומרגיש כמציאות בפני עצמו ידע נאמנה שעדיין לא זכה לדבקות בהשם יתברך, כי הלא אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד.

מתוך ההכנעה נתלהב לבו בעבודתו

אמנם יסוד גדול יש לידע בענין זה, כי פעמים בעת שזוכה האדם להשפיל עצמו ולהכיר מן ערכו, עולה בדעתו שבהיותו כל כך קטן ודל אינו שייך לעבודת הבורא בגודל חיות והתלהבות אשר הוא נראה כסתירה להכנעה וביטול להשם יתברך בפנימיות הלב. אמנם האמת שאין בכך סתירה כי אדרבה מתוך גודל הכנעתו ושפלותו קרוב יותר להשם יתברך, וממילא נתעורר לעבדו בתורה ותפלה וקיום המצוות בהתלהבות ואש קודש.

בוזה יבואר כי יעקב אבינו היה נכנע ושפל בעיני עצמו, כדאיתא בבת עין (בפרשת) כי יעקב מורה על קטנות והכנעה, 'היא הקטנה שבאותיות ועקב הוא המקום השפל שבאדם.

דרך ההתגברות בזמני החשכות

איתא בגמרא (ברכות כו:) 'יעקב תיקן תפלת ערבית שנאמר (כח, י"א) 'ויפגע במקום וילן שם', ואין פגיעה אלא תפלה וכו'.

נחלקו בגמרא (שם כו:) אי תפלת ערבית רשות או חובה, והרמז בוזה כי תפלת ערבית מורה על דבקות היהודי ביוצרו בזמני החושך וההסתור, ועל זה נחלקו באיזה אופן יוכל להתגבר בזמני חשכות ובפרט בדור האחרון אשר החושך יכסה ארץ, לחד מ"ד בדרך חובה וקבלת עול מלכות שמים כעבד המשועבד לאדונו בכל מצב, ולאידך מ"ד בדרך רשות על ידי שיעריך גודל זכותו שניתן לו רשות משמים לשרת לפני מלכו של עולם.

להלכה נפסק (טוא"ח רלה) תפלת ערבית רשות, כי אף שיש לאדם לקבל עליו עול העבודה בכל זמן ומצב, עיקר הכח להתגבר בדורות האחרונים בידיעת גודל הזכות לעשות רצונו של מקום ולהעלות נחת רוח לפניו.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

תפלת ערבית המורה על הדבקות בעבודה בפועל בעת הקטנות.

אמנם עדין היתה עיקר מגמתו לתקן בחינת רחל כאשר אמר ללבן (כט, יח) 'אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה', ובעת שרימהו לבן והביא לו את לאה בתו, אף שהיה זה בחינת לאה שהוא העבודה בפועל ובגילוי, נכלל בכך בחינת רחל שהוא השפלות והביטול בפנימיות הלב. כי באמת אינם סותרים זה לזה, כדכתיב (שם כה) 'יהי בבוקר והנה היא לאה', כלומר שבגילוי נכלל בה גם בחינת רחל.

גזירות היונים לבטל העבודה בגילוי ובהתלהבות

זהו ענין גזירות היונים על ישראל, כדאיתא במדרש (ב"ר ב, ד) שהיו אומרים להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, קרן השור שבמקום גבוה וגלוי מורה על העבודה בפועל ובגילוי, כי טענו היונים שכיזון שצריכים ישראל להחזיק עצמם בשפלות וביטול בפנימיות הלב אין להם חלק באלקי ישראל בעבודה בגילוי בלהבת אש שהוא כגבהות הלב, ולכונה זו גזרו לבטל מהם דייקא המצוות הנעשות בגילוי.

אמנם החשמונאים הצדיקים נלחמו לנגדם וזעקו לישראל מי לה' אלי, שיתקבצו יחד להידבק בהשם יתברך על ידי עבודה בגילוי, כי אין עבודה זו סתירה לשפלות האדם וביטולו ליוצרו. ועל ידי זה זכו לנס פך השמן שלא היה בו להדליק אלא יום אחד והדליקו בו שמונה ימים, כי השמן המועט מורה על הקטנות והביטול - בחינת 'סלם מוצב ארצה', ומתוך השפלות זכו להדליק שמונה ימים בעבודה בפועל בגודל התלהבות - בחינת 'וראשו מגיע השמימה'.

שני אופנים לבטל עין הרע

ויהר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן (ל, ב).

הקשו המפרשים מה טעם חרה אף יעקב ברחל וענה לה בדרך זו בהיותה בצער מבלי בנים.

יש לברר דאיתא בספר קרנים (מאמר *) קבלה בשם רב הונא סגולה לבטל עין רעה לומר הפסוק (תהלים ה, ח) 'אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך', כי זהו סגולת השם א"ה - שהוא אחד משמות הקודש של שם ע"ב היוצא מר"ת הפסוק. בזה ביאר הגה"ק מוהר"ש מאוסטרופולי (דן ידן שם) מאמר הכתוב (דברים א, ט) 'ה' אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב', ואמרו על זה במדרש (ד"ר א, יא) 'זהו שאמר הכתוב 'אשתחוה אל היכל קדשך', וצ"ב השייכות. אלא שלכאורה תמוה איך לא חשש משה רבינו ע"ה שיכנס עין רעה בישראל ח"ו באמירתו 'והנכם היום ככוכבי השמים לרוב', אלא שלכך הקדים ואמר 'אלקיכם הרבה אתכם' וכיון לשם קדוש זה היוצא מראשי התיבות 'אשתחוה אל היכל' וגו', ובסגולת שם זה לא תשלוט בהם עין הרע.

בזה ביאר הרה"ק מוהר"ש מבעלזא מאמר הכתוב (בראשית יח, י) 'ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי', כי שני אופנים יש לבטל עין הרע, אופן האחד ששוחק ומבטל הדבר והשני ע"י שם אא"ה, וזהו 'ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה', מה טעם צחקה כדי לבטל בזה עין הרע, היה לה להשתמש בעצה השניה 'לאמר האף אמנם אלד', שתאמר שם אא"ה היוצא מר"ת 'האף אמנם אלד', ודפח"ח.

בדרך זו יש לפרש שבעת שבקשה רחל מיעקב 'הבה לי בנים' ורצה להמשיך לה לידת יוסף, נתייאר שלא ישלוט בזה עין הרע בהיות בית יוסף להבה נגד כחות הרע. לכך 'ויהר אף יעקב ברחל' שביטל טענתה ולא החשיבה, ועוד זאת אמר 'התחת אלקים אנכי' - ר"ת אא"ה לבטל על ידי זה עין הרע.

זהו אף הרמז בכתוב (כט, לה) 'ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ה' וגו', כי בהיות שנטלה לאה יותר מחלקה כדאיתא ברש"י נתייאר מעין הרע, לכך 'ותאמר הפעם אודה את ה' ר"ת אא"ה לבטל ממנה עין הרע.

ויצא תשפ"ו, קידושא רבא

העבודה בביטול וקטנות והעיקר שמתוך זה יוסיף יותר ויותר בדבקותו בהשם יתברך.

יעזור השם יתברך שנוכח לעבדו באהבה ביראה ובשמחה ובהכנעה, ונזכה לאור ימי החנוכה הבעל"ט ולאורו של מלך המשיח במהרה בימינו.

ויצא תשפ"א, רעוא דרעיון

בזה נחלקו ב"ש וב"ה בסדר ההדלקה, ב"ש אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך, כי אף שכולא עלמא מודו שיש להחזיק בשני חלקי העבודה, מכל מקום לב"ש עיקר העבודה השפלות והביטול הפנימי, וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך, כי תחלת

הארות לדורות בדרכי עבודת יעקב אבינו

בלילה ולא שכב לישון, ולכך לא עצר מתחלה בדרכו להתפלל במקום שהתפללו אבותיו.

אמנם בהגיעו לחרן הרגיש גודל כח הקלי' המתגבר שם והבין שעתה עבודתו לכבוש דרך לישראל לכל הדורות, להחזיק בדבקותם בהשם יתברך אף בזמני החושך בעת התגברות הכחות שכנגד, ובראותו היאך דורות האחרונים יוצרכו לישראל להתגבר מאד נגד כח הקלי', ידע שבזמנים אלו מן הנמנע להחזיק בדבקות בבוא יתברך בלא עבודת התפלה, ולכך יהיב דעתיה למיהדר כדי להתפלל במקום שהתפללו אבותיו.

על ידי תפלתו זכה אח"כ לגילוי כבודו יתברך ופעל בזה לישראל לכל הדורות, כדאיתא במדרש (ב"ר סט, א) 'והנה ה' נצב עליו' וגו' (פח, יג), צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים' (תהלים סג, ב) רבנן אמרי כשם שנפשי צמאה לך כך רמ"ח אברים שבי צמאים לך, כי יש זמנים נעלים בבחינת נפשי שהנפש האלקית שולטת בו, ויש זמנים נמוכים שהגוף החומרי שולט בו, ובכח התפלה יזכו ישראל שבכל המצבים והזמנים יתוקקו לקדושה ולא יפרדו ח"ו מהשם יתברך.

וכן זוכה היהודי בכח התפלה להידבק בהשם יתברך אף בעסקו בעניינים גשמיים, כנאמר ליעקב אבינו בחלום (פח, יד) 'ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה' שהוא נחלה בלי מצרים (שבת קיח), שלא יהיו עניני החומר מיצר וגבול לאורו יתברך, על ידי שיוכה לבחינת רמ"ח אברים שבי צמאים לך, לעסוק בעניני הגוף ביישוב הדעת כרצונו יתברך.

על זה אמרו חז"ל (שבת שם) כל המענג את השבת זוכה נחלה בלי מצרים, שעל ידי שעוסק בשבת בכל עניני עונג

הנלמד מזה שזמן קיום המצוה תלוי בהיות האדם מוכן ומזומן לכך ובהיותו מוכן אין מקום לשהות עוד, וממילא כאשר הכין יעקב עצמו בהגיעו לחרן להתפלל במקום תפלת אבותיו מיד הגיע זמן התפלה, ולכך קפצה לו הארץ שלא ישהה כלל אף שמחמת זה הוצרך לנס שקיעת החמה.

עוד נלמד בענין זה שבעת שמכין עצמו לעסוק בעבודת הבורא, אף שאין הכנתו אלא לענין שנותן דעתו לקיים, אחר שמכין עצמו כראוי נשפע עליו בשעת מעשה יותר ויותר מכדי הכנתו, כאשר יעקב אבינו לא הכין עצמו אלא להתפלל במקום המסוגל, ולמעשה בבואו לשם זכה לגילוי כבודו יתברך בחלום ולהבטחתו יותר ויותר מאשר הכין עצמו.

ויצא תש"פ, קידושא רבא

התגברות בזמני החשכות בכח התפלה

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ויפגע במקום וילן שם וגו' (כח, י"א).

איתא בגמרא (חולין צא) שבתחלה הלך יעקב עד חרן כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי, כד יהיב דעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום.

יש לברר מה טעם רק בהגיעו לחרן עלה בדעתו להתפלל במקום שהתפללו אבותיו.

הביאור דאיתא בחז"ל (שבת יב) רשב"י וחבריו שתורתם אומנותם חייבים בקריאת שמע ופטורים מן התפלה, כמו כן יעקב אבינו היה פטור מן התפלה בהיות תורתו אומנותו כדאיתא בחז"ל שבהיותו בבית שם ועבר עסק בתורה אף

הגוף באופן שמדבק עצמו בהשם יתברך, זוכה לנחלת יעקב שתאה דבקו וביצורו בלא שום מיצר וגבול.

תשע"ה, ליל שבת

התחזקות במדת הבטחון בזמני החשבות

ויחלום והנה שלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וגו' (כח, יב).

במדרש בריש פרשתן (ב"ר סח, ב) ר' שמואל בר נחמן פתח 'ש' למעלות אשא עיני אל ההרים וכו' מאין יבוא עזרי' (תהלים קכ"א, א-ב), אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה 'ויקח העבד עשרה גמלים' (כד, י) וגו' ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד וכו', חזר ואמר מה אנא מובד סברי מן בריי ח"ו לית אנא מובד סברי מן בריי אלא 'עזרי מעם ה'.

ואזי זכה ויחלום והנה שלם וגו' כדאיתא בזוה"ק (הקדמת תיקו"ז ב). שתיבת ויחלום מורה על נקודת חולם בחי' תפארת, כי ניקוד החולם הוא נקודה למעלה מהאות ומורה שאף בעת שנראה כהסתר ואינו יודע מאין יבוא עזרי, נושא עין למעלה ויודע ששורש הכל טוב וחסד ומתחזק בבטחון – עזרי מעם ה'.

וזהו ענין החלום שיכולים לראות בו דברים שאינם בטבע העולם, כפי שראה יעקב בחלומו שלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, להראותו כי באמת הכל טוב וחסד אף שבטבע העולם נראה כדן וגבורה, והיתה הוראת החלום שאף כי שלם מוצב ארצה וכאן בעולם הגשמי אין נראה החסד, אליבא דאמת וראשו מגיע השמימה ובאם ישא עין למעלה יראה שהוא מתוך אהבה וחסד, ובוה יתמתקו הגבורות ותתגלה עליו מדת הרחמים.

מתוך אושפיזא דיעקב, סכות תשפ"ג

מדרש נעלם המובא בספרי קדמונים בפרשת השבוע

וביאור הרה"ק רבי אברהם דוב מאוורווש זי"ע
- ה'בית עין' לכבוד יוד"ק י"ב כסלו

'ויגל את האבן' (כס"ו, י), מדלא כתיב ויגלגל דקדקו חכמים ז"ל כמי שמעביר הפקק מעל הצלוחית... וכן דרך הבחורים להראות גבורתם, על כן יאמרו המושלים ששלמה מלך עליו השלום היה יושב על מגדל ציון, והיה מכיר בצפצופי העופות. שמע שני צפרים קטנים מצפצפים כל אחת לחברתה, התרצי שאהרוס בנין זה המגדל. ואז תיכף ציוה שלמה המלך ע"ה לפרוס המצודות, ולכוד העוף והביאו אותו לשלמה ע"ה. אמר לו המלך, איך יתוש כמוך יעלה על לבו להרוס מבצר כזה. אז השיב לו הציפור, שלמה איה איפוא חכמתך, שלמה הייתי מדבר עם רעייתי ודרך הבעלים לעשות גבורה בפני רעיותיהם, ומי שאין בידו לעשות לפחות ישתבח במה שאין בו, ואני דברתי עם רעייתי.

מנחה בלילה לרבי אברהם רפ"א מפורט (ידידתה שנו). וקדמו כע"ז ממש בצרור המור לרבי אברהם סבע (ייצגיה רפ"א).

איתא במדרש כשגמר שלמה המלך ע"ה את בנין בית המקדש, עמדו שני צפרים על הגג ואמר אחד לחברו, הלא אתה רואה את בנין הגדול הזה ואם ארצה אני אוכל לקלקל אותו בתנועה אחת. שמע המלך בדבר ההוא וקרא אותו ושאל לו על זה האיך אפשר כ"ז, והשיב מה איכפת לך רשאי אני להתפאר לפני אשתי ע"כ.

הענין הוא, כי הצפור זה היה היצר הרע והשטן אמר שאפשר שאקלקל את כל הבנין, שלא ישרה השכינה בהבית הקדוש ויהיה כל עמלו לריק ח"ו. ושאל לו המלך היתכן, איך שאני גרשתי אותך על ידי תשובה ומעשים טובים מכבר ועל ידי כמה יגיעות ועדיין אתה מתפאר עלי. ועל זה השיב לו, בדבר עברות גשמיות ח"ו בוודאי אי אפשר להסית אותך, רק בדבר קל כזו שתאמר כך לאשתך ר"ל בטוב גמרותי הבית הזה, ובתוך כך יכנס בו שום טינא של גסות הרוח ולא תשרה השכינה ע"י זה, כמ"ש (ישעיה נז טו) 'אשכון ואת דכא' וגו'.

בת עין (ליקוטים)

מדת יעקב היא מדת התפארת הממוזג מחסד וגבורה ונעשה בחינת רחמים, והוא מורה כי פעמים מנהיג הבורא יתברך את העולם באופן הנראה כמדת הדין ואין נגלה לאדם חסדי המקום, אמנם זה אינו אלא כאשר מביט בעינים גשמיות כפי הנראה בעוה"ז אבל אם נושאים עין למעלה בידיעה שאבינו שבשמים אוהבנו אהבה עצומה, מבינים שאף הנראה כדן וגבורה שרשו טוב וחסד מתוך אהבה, והוא ענין מדת תפארת שמרומם מבטו לראות שכל הנהגת הבורא נאה ויפה אף שכאן בעולם נראה זאת כקושי והסתר, ועל ידי זה נמתקים הדינים ונתהפך הכל לרחמים.

זהו מדת יעקב אבינו שבצאתו לחרן לחפש זיווג לא היה בידו מאומה ולא היה נראה כיצד ישיג זיווג בדרך הטבע, ובכל זאת לא נתייאש מבטחונו באביו שבשמים כי ידע ששורש הכל חסד ורחמים.

גדולים צדיקים ממלאכי השרת

ענה רביה"ק מלאך ושרף אכן אינם יודעים אבל שלמה בן יוסא יודע... אכן כשיעזור לי השי"ת למלאות משאלתי בזה שיהי לי מסירות נפש לא ידע מזה שום נברא.

שני מלאכי השרת משתנים ומתעלים מדי שבת

הרבה נתקשו בנוסח שאומרים בליל שב"ק 'צאתכם שלום מלאכי השלום', וכי מדוע משלחים המלאכים המלווים אותנו, ובספה"ק ביארו בכמה אופנים, ויש שלא אמרו כלל חרוז זה, ומנהגנו לומר צאתכם ובואכם לשלום.

יש לברר ע"ד המעשה שפעם אחת שבש"ק נתארך הגה"ק ר' פייבוש מקרעמניץ זי"ע אצל חתנו הרה"ק ר' אברהם המלאך זי"ע, כאשר החל המלאך באמירת שלום עליכם ראה הגה"ק מקרעמניץ את המלאכים ונתעלף, אחר הסעודה הלך ר' פייבוש לעריכת השלחן אל מרן המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, אמר לו המגיד, הנה המלאכים שראית לא היו המלאכים של בני ר' אברהם אלא המלאכים שלך שבזכותו זכית לראותם, אבל המלאכים של בני גבוהים המה יותר ויותר.

ממעשה זה נלמד שהמלאכים המלווים לאדם בליל שב"ק הם איש לפי דרגתו, לפי זה יש לברר כי המלאכים הבאים בליל שב"ק נשאר רושם מהם אצל האדם בימות החול, כאשר מיד אחר 'שלום עליכם' אומרים 'כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך', שהם המלאכים הנשארים לשמרו אף אחר השבת, וכאשר האדם מתעלה ומתקדש בעבודתו בששת ימי המעשה אזי המלאכים הבאים ללוותו בשבת זו גדולים במעלתם מהמלאכים של השבת שעברה, ולכן בליל שב"ק אומרים מקודם 'שלום עליכם' למלאכים שבאו עתה, ואחר כך אומרים 'צאתכם שלום' למלאכים משבת שעברה, שקטנים הם במעלתם ממלאכי שבת זו.

בזה יש לברר הכתוב אצל יעקב אבינו (כח, יב) 'והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו', על דרך שכתב החתם סופר בתורת משה שחלום יעקב היה בליל שב"ק, ולכן אח"כ יישיא יעקב רגליו שנשתמש בשם של קפיצת הדרך ללכת למעלה מעשרה כי אין תחומין למעלה מעשרה, וע"ע בדב"ק. לפ"ז יש לברר הפסוק 'והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים', שקודם עלו ונסתלקו המלאכים מהשבת שעברה שליווהו עד הנה אשר היו בדרגה מעוטה ממלאכי שבת זו, ואח"כ ירדו המלאכים שבאו ללוותו בליל שבת קודש זו.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, מתוך קידו"ר פ"י ויצא תשפ"ב

קנאת המלאכים בקדושי עליון

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו (כח, יב-ג).

אמרו רז"ל (חולין צ"א) עולים ומסתכלין בדיוקנו של מעלה, ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה, בעו לסכוניה, מיד 'והנה ה' נצב עליו לשומר'. כי היו רואין שדיוקנו של מעלה ושל מטה שוין ולא פגם כלל, ונתקנאו בו, בעו לסכוניה, לעוררו לתאוה, כמו הסוכן הזה (ישעיה כב, טו). אפשר שמעתי זה.

ואל תתמה היאך שייך זה למלאכי אלקים, כי כן שמענו בבירור שקדש הקדשים רבינו ברוך נ"ע ממעוזו נכד הרה"ק בעל שם טוב, היה דרכו לצחוק ולהלעיג מאד מהגאון הקדוש רבי לוי יצחק מבארדיטשוב נ"ע, ואחר פטירתו אמר שעשה זה מפני שרפי מעלה היו מתקנאים בו מגודל אהבתו ויראתו, ועשה זה לטובתו להמתיק, והבן.

וכן שמענו פעם אחת הלכו למלאך אחד בשמים שתין פולסי דנורא, מפני מה אין לו יראה מהבורא כמו רבי לוי יצחק זי"ע ועכ"ל.

דברי שלום

יראת המלאכים מהצדיקים

מנהגו של מרן אדמו"ר הק' מקארלין זי"ע היה להחליף הכיפה שעל ראשו ביציאתו לביהכ"ס. פעם יצא באמצע שולחנו והניח הכיפה על השולחן כמנהגו. האברכים שעמדו ליד שולחנו התקוטטו ביניהם על המקומות שליד השולחן עד שנפלה הכיפה לארץ, הרימוה והניחוה שוב במקומה. בבוא רבינו לקח הכיפה ונוף באברכים ואמר: מי השליכה לארץ? האם מלאך? הלא מלאכים ושרפים מתייראים לגעת בכיפתו!

צדיקים יודעים מחשבות הנעלמות אפילו מהמלאכים

כשנסע רביה"ק מקארלין זי"ע לשמחת נישואי בנו הקדוש שהשיא אותו עם בת רביה"ק הרבי רבי ברוך זצוק"ל ממעוזבו, עבר דרך העיר אשר שם היה חבוש הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זצ"ל והשתדל להיכנס אליו לזמן מועט. רביה"ק מקארלין נכנס לכלאו וישבו שניהם זה כנגד זה, והרגיש רביה"ק מקארלין כי המאור עינים קיבל עליו מסירות נפש עבור כלל ישראל, והניא אותו מכך. אמר לו הרה"ק מטשערנאביל, ואמר מאין אתם יודעים מה קיבלתי עלי?! הלא התפללתי לפני השי"ת שלא ידע מזה שום מלאך ושרף!

ותראה לפניך עקידה

[ב]

בחלקו הראשון של המאמר התבאר כי עקידת יצחק אינה מאורע חד פעמי שהתרחש לפני כחמשת אלפי שנה, פרשת העקרה היא ניגון הנפש של כל לב יהודי, היא ביטוי למלחמת העולם המתרחשת בין שני כוחות הנפש העיקריים של כל אדם ואדם; מידת אברהם - רצון הטבעי של האדם להתפשטות אין סופית, לאהבה בלא הגבלה, אברהם אבינו כולו חסד, רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו חסד הם, ביתו פתוח לארבע רוחות השמים - שום גבול וצמצום.

יצחק אבינו מידתו היא להיפך, יצחק הוא שורש הגבורות, מקור הצמצום, יצחק אבינו ישב בביתו סגור ומסוגר מכל הבלי העולם, כשנצטווה אברהם לשחוט את יצחק הלך יצחק בשמחה, כי אך זאת היתה חפצו ותשוקתו כל ימי חייו, להתבטל בכל נימי נפשו וגופו להשי"ת, כי הוא שורש היראה.

אברהם אבינו, כשהלך לשחוט את בנו חשב שהולך הוא לעשות מעשה הנוגד את שליחותו עלי אדמות, מאה ארבעים שנה שומע הוא מהשי"ת כי שליחותו בעולם היא מידת החסד, והנה כעת אומר לו השי"ת בעצמו להעלות לעולה את בנו, לכאורה היפך החסד מזוקק. אברהם אבינו נבון, מחד נצטווה כי עליו להקים כלל ישראל ולהשפיע חסדים ומאידך כעת, כעת הוא הצייווי שלו להיפך, אך אברהם אבינו - אורבאל רק התחזק באמונת אומן, הבין וידע את תכלית הידיעה - שלא נדערך, וממקום זה הלך בשמחה לשחוט את יצחק. כמאמר רביה"ק מזהרמ"מ מוויטעבסק - ולא הרהר אחר האמונה בהשגתו את דבריו ית' שהמה מהפכים והתחזק באמתות האמונה הגדולה.

כן הדבר בכל דור ודור, יום ויום, איש ואיש, לפעמים מכסה ערפל ארץ, איננו יודעים מה רצונו ית' מעמנו, לשם מה הביאני השי"ת למקום זה ברוח ובגשם, מחד רוצה הינך שנעבדך באמת ובתמים, ומאידך מסתיר אתה את אורך ממני, ליבי סחרחר עזבני כוחי, אין בקרבי שום רצון לעבודה, ומה טעם יש לי להתייגע ולעבוד את השי"ת ללא שום חשק ורצון, על זאת באה פרשת העקידה ומזכירה לנו כי אף אברהם אבינו עמד בנסיון זה, אף אברהם אבינו התחבט בין רצון ה' לדבר ה', ובאמת התברר כי רצון השי"ת היה כי יתחזק באמונה.

נסיון העקידה - אמונה

והנה נסיון העקידה... שהוא שני רצון אצל הבורא ית' ח"ו שהוא שרש הפקידה ח"ו, וכן כל הקשיות צדיק ודע לו הפך מן הראוי והכשחת התורה או שאר קשיות ואמונות הכוזבות אשר זה לעמת זה עשה אלקים נגד כל דבקות והשגת אמתותו בחכמתו...

אבל אברהם אבינו עמד בנסיון ולא הרהר אחר האמונה בהשגתו את דבריו ית' שהמה מהפכים והתחזק באמתות האמונה הגדולה והתחזק באמתות האמונה מחשבותיו מחשבת השי"ת ולא דרכיו דרכו ואינו מבין דבריו ית' והנהגתו כלל... וכאמונה זו התחזק אברהם אבינו ע"ה ולא סמך על השגתו ועמד בנסיון שלא להרהר אחריו ית'...

כלל דמלתא עקר הנסיונות הם באמונה... וכל הנסיונות שהיו לאברהם אבינו היו על דרך זה כמו הרעב שאמר בתחלה לך לך ואח"כ מתדמה שני רצון בהביאו רעב למקום הזה...

פרי הארץ (י"א)

מהותו של אברהם אבינו - חסד

אברהם אבינו מרכבה למידת החסד הוא, מרכבה כוונתה היא בפשיטות שהשראת השכינה בעולם, השפעת החסדים למטה, בכוחו ובזכותו של אברהם אבינו, אזי כל זמן שאברהם חי לא היו אנשים יכולים לעשות הרע בעיני ה' במידת החסד, היינו הגם שמבואר בתורה כי היו אנשים שנתנו דרור לתאוותיהם, ישמעאל ואבימלך ופרעה, אך עליהם אמרו חז"ל 'שבו לכם פה עם החמור - עם הדומה לחמור'.

כי אברהם אבינו שעבד את כל מידת החסד בעולם לרצון השי"ת עד שמי שהשתמש בה נגד רצון ה' הפך את עצמו ממדבר - אדם בר דעת היודע לבחור בין טוב לרע, לחי - בהמה המתהלכת בעולם ללא ידיעה מה תכליתה וחובתה, השראת חסד וקדושה היתה כל כך חזק בעולם, עד שאדם בעל בחירה היה צריך להיות שוטה בכדי לבחור בחסד שלא מצד הקדושה.

לדוגמא. רצונו ית' שנעבדו בלבב שלם מתוך שמחה, אך כיצד נוכל לשמוח כשהבנק 'דוחק', איך נוכל לשמוח כשמתקבלים דרישות שלום מדאגיות מהצאצאים במוסדות החינוך?! רבנו של עולם! אני רוצה להתפלל לפניך אך ליבי ומוחי סתומים, רודף אחר תאוות עולם הזה, הכיצד אוכל להתפלל לפניך במוח צלול ונקי אם איננו כך?

מגיע הכתוב השלישי ומכריע ביניהם. אמונת אדם נטוה, איננו יודע מה השי"ת רוצה ממני, לעולם לא אדע מדוע שלח לי השי"ת נסיון זה, אך יודע אני בבירור, מאמין אני בפשיטות כי להיטבך באחריתך הוא, עמידה בנסיון פירושה בירור כוחות הנפש של האדם, ובירור זה אינו יכול להיות אלא אם יאמין וישנן כי אין לו השגה כלל וכלל בדרכי הבורא, כשידע ויתבונן בזאת יוכל לעמוד בתפילה לפניו ית', ישמח ויעלוז על כל מצוה ומצוה, למרות שידוע כי אין זה בשלמות - וכאמונה זו התחזק אברהם אבינו ע"ה ולא סמך על השגתו ועמד בנסיון שלא להרהר אחריו.

מכאן עומד האדם יציב ואיתן בעבודתו ית', מבין ומשכיל כי כל תנועה ותנועה היא מאתו ית', כל מחשבה, כל נסיון והרהור רע הוא מאיתו ית', למען ענותך - לנסותך, על כן קראו חז"ל להתגברות על נסיונות 'עמידה' כי בזכות הנסיונות עומד הוא על כוחות נפשו הפנימיים ומבררם.

הכנה לתפלה בפרשת העקידה - גילוי הרצון הפנימי

הכנה והתחלה לתפילה אומרים אנו את פרשת העקידה; כי כאמור, נעמד אדם לתפילה מביט בתוככי נפשו ורואה הוא את מצבו העגום, מתבונן הוא כי רע ומר עובך את אלוקיך, והכיצד יוכל לעמוד בתפלה ולגלות בעצמו את אלוקותו ית'? מפרשת העקידה למדים אנחנו עומק נוסף בעבודתו ית', אברהם אבינו לא ידע מה רצונו ית' - אתמול אמרת לי והעלהו לעולה ועכשיו אתה אומר אל תשלח ידך אל הנער - שהוא שני רצון אצל הבורא ית' ח"ו.

ומשיבו בורא עולם. וגם תשובה זו ככל מאמרי בורא עולם לאבות הק', שייכת לכל אחד ואחד מאתנו. אברהם אוהב! לא רציתי שתשחט את יצחק, יודע ומכיר אני את כוחות נפשך ואת השליחות המוטלת עליך להאיר את העולם במידת החסד, רצוני היה שתשתוקק, שתעלה לעולה, ומה שבפועל לא הקרבת את בנך, אין זה כי אם מחמת רצוני שייצא ממנו כנסת ישראל.

על כן אומרים בכל יום לפני התפילה, כשצריכים אנו לנקות את אויר העולם מזוהמת החטא, 'כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו וכו' כן יכבשו רחמיו' ומבקשים אנו 'רבנו של עולם! גם אנחנו לפעמים לא מצליחים לעשות את רצונך בלבב שלם כי הנסיונות והמניעות ששלחת עצמו ממני, אך תשוקתי, רצוני ומאוויי היא לעשות רצונך, תנועת נפש זו היא ההכנה לתפילה ועל ידה נוכל לפתוח את פינו לפניו ית'.

ע"פ דברות קודש רעוא דרעיון וירא תשע"ה, תשפ"א

לעילוי נשמת
האשה החשובה והצדקנית
מרת חרחה פריידא בתיה ע"ה
בת יכלחט"א הרה"ג ר' יצחק הכהן אגנל שליט"א
נלב"ע בדמי ימיה י"ג כסלו תש"ג
הונצח ע"י יוצ"ח החשובים - משפחת זילברברג

נדבת
ידידנו הרה"ג ר' שמעון שטיין שליט"א
ד"מ ב"שביה"ק "מאור התורה"
לרגל שמחת לבו בהולדת הבת למז"ט ובעשטומ"צ
יוכה לראות ממנה ומכל יוצ"ח רוב נחת רקדושה כל הימים